

Сімейка Адамсів

Київський національний академічний театр оперети. Вистава «Сімейка Аддамсів»

Анна Липківська

Київський національний театр оперети продовжує «висаджувати» на український ґрунт найвідоміші зразки світового мюзиклу. Після «Скрипала на даху» і перед «Доріаном Греєм» (його давно анонсована прем'єра наразі ще не відбулася, чекаємо і сподіваємося) театр звернувся до бродвейської версії «Сімейки Аддамсів» (оригінальна музика та вірші – Ендрю Ліппа, лібрето – Маршал Брікман та Рік Еліс). «Закордонність» музично-драматичного матеріалу було підсилено складом постановочної групи: режисер Я. К. Стасіс, художник Г. Макаревічус і балетмейстер Б. Дайнюс з Литви вже мали досвід втілення цього мюзиклу на кону Каунаського державного драматичного театру.

Загалом мюзиклова версія є далеко не єдиним (і навіть не найпопулярнішим) форматом, в якому на сценах чи екранах протягом останніх півстоліття оживали персонажі коміксів Чарльза Аддамса – готичних пародій на ідеальну американську родину, котрі друкувалися у часописі «The New Yorker» з кінця 30-х до середини 80-х: у рамках цієї франшизи маємо два комедійні телесеріали, мультсеріал, анімаційний 3D-фільм (найсвіжіший, вийшов 2019-го), дві відеогри, три повноформатних кінострічки...

Причини шаленої популярності цих персонажів і колізій, зафарбованих у легкий садизм, похмурий лиск, екстравагантність та невтримну схильність до капошів, могли б стати темою для окремого наукового дослідження із соціальної та національної (точніше, «транснаціональної») психології. Як зауважує кінокритик Д. Сосновський, «сімейка Аддамс – фріки, що перекочували на екрани з коміксів і здобули любов широкою публіки за іронічну інтерпретацію темної сторони маскульту ще у ті часи, коли Тім Бертон ховався під ковдру, слухаючи казки братів Грімм» (Сосновский Дмитрий. Про уродов и нелюдей. URL: <https://rg.ru/2019/10/31/semejka-addams-friki-protiv-zauriadnosti.html>).

Так чи інакше, важко знайти людину, котра жодного разу не бачила цих картинок чи кінокадрів та не впізнає головну музичну тему з найпершого телесеріалу – з уривчастими кроками та ритмічним клацанням.

І постановка Київської оперети цілком відповідає очікуванням – вона оживлює знайоме, звичне й улюблене (а в даному разі – ще й приправлене легкими місцевими «фішечками» в українському перекладі Я. Іваницької). Причому тут все якісно і стильно – і мізансцени, і матеріальна частина, і декорації, і костюми, і хореографія, і музичний супровід, і вокал, і сценічні ефекти. Жодної постановочної провінційності – така вистава гідно виглядала би на будь-якій європейській сцені.

Але є один істотний нюанс: під час живого перегляду його перекивав спільний прем'єрний драйв сцени і залу, якому неможливо було (та й не хотілося) опиратися, але на відеозапису, коли з'явилася нагода відстежити окремі складові загальної картини, стала очевидною суперечність між загальною формою вистави та акторським виконанням. І суперечність ця має як естетичний, так і національний характер: у ситуації прискороного й інтенсивного входження в матеріал (трохи більше двох місяців репетицій для такого об'єму – закороткий термін) актори загалом (а надто Сергій Яцук – Гомес, глава клану Аддамсів, котрий впевнено почуватися в ролі «мотору» всього дійства, але «мотор» цей – все ж не від «каділака» чи «б'юіка») знайшли для себе безпечну «схованку» у власному досвіді та уміннях, намагаючись витягнути виставу із лабіринту сценічних завдань, відповідних до брехтівського принципу «відсторонення» та «масковості», на освоєну територію класичної «музкомедії».

Звісно, традиційна оперета – жанр, теж сповнений умовностей та «натяжок» (у цьому навіть вбачають його приналежність), але звичне акторське існування, ще й зафарбоване українською пом'якшено-емоційною виконавською манерою, входять у явну (хоча, можливо, й неприципову для справді вдячної публіки) суперечність із загальною стилістикою вистави: тут все ж передбачається пародія на готичний хоррор, а не просто «веселі картини».

На цьому тлі виділяються актори, котрі якраз підтримують оригінальний тон і малюнок – Кирило Басковський (дядечко Гній) та, особливо, Мар'яна Боднар у ролі Мортиції Аддамс (стильний вокал та до міліметру додержаний екстравагантний пластичний малюнок).

Тож у підсумку хочеться проспівати музичний рефрен вистави вже на адресу самих київських акторів: «Коли ти Аддамс – живи, як Аддамси живуть!»

Ганна Веселовська

Розлучено грюкнути дверима та голосно вигукнути «Та пропадай вже, божевільна сімейка Аддамсів!» – це перформативна акція із скандалів 1990-х, коли учасники сімейних чвар повсякчасно згадували Аддамсів, не маючи достеменної уяви, про кого саме йдеться. Культовий фільм «Сімейка Аддамсів» вийшов на екрани 1991 року і зібрав у прокаті 191,5 млн. доларів. Комедійне фентезі, що виросло із коміксів 1960-х стало таким успішним, що після цього з'явилося його продовження, а також сценічна версія – мюзикл на Бродвеї.

Прошло близько десяти років і мюзикл «Сімейка Аддамсів» з'явився на українській сцені, бо цього таки домігся художній керівник Національної оперети Богдан Струтинський. До Києва прибув творчий десант із Литви (режисер Кестутіс Якштас, балетмейстер Дайнюс Бервінгіс, художник Гінтарас Макаревічус, художник по світлу Аудрюс Янкаускас), який свого часу вже втілював «Сімейку Аддамсів» на сцені театру в Каунасі, і за кілька місяців виник український варіант знаменитого мюзиклу.

Обраний Богданом Струтинським шлях до реалізації свого амбітного задуму – бродвейський спектакль на сцені столичної Оперети, є найбільш продуктивним з точки зору вживлення закордонних мюзиклів

у тіло вітчизняного театру. Адже всесвітня індустрія мюзиклів працює за принципом тиражування успішної театральної продукції: переважна більшість лондонських театрів Вест енду багато років поспіль показує, адаптовані до їхніх сцен, бродвейські мюзикли. Хоча, інколи буває і навпаки: король мюзиклів Ендрю Вебер дає перше право на постанову театру в Лондоні, від якого дозвіл на тиражування вистави отримують інші.

Індустрія мультиплікування мюзиклів в Україні не працює і навряд чи запрацює найближчим часом, хоча деякі музично-драматичні театри намагаються дублювати постановки українських шлягерів типу «Маруся Чурай», або «Ой, не ходи, Грицю...» своїх колег із театрів сусідніх областей. Тож український варіант «Сімейки Аддамсів» на сцені Національної оперети є унікальним театральним продуктом. А особливого місцевого присмаку київській «Сімейці Аддамсів» надають настояні традиції української акторської школи та виконавської манери загалом, що стосується, передовсім, звучання оркестру.

Наші Аддамаси – милі диваки, які більше за все прагнуть сімейного затишку і спокою, а не самостверджуватися у власній системі цінностей і своєрідному способі життя. Таке пом'якшення характерів відбувається не в останню чергу завдяки особливостям вітчизняної виконавської традиції, яка не дозволяє українським артистам діяти на сцені різко та механічно. Для виконавців ролей важливим залишається опертя на текст, тоді як аси мюзиклів промовляють його зазвичай дуже-дуже швидко, ілюструючи зміст жестами та мімікою. Існує також звичка українського актора зробити перед піснею вступний реверанс, а не починати щось наспівувати непомітно, мугикати під ніс, аби у фіналі заволати на все горло, так щоб здригалися стіни. Для найкращого синтетичного актора вітчизняної сцени у мюзиклі пісня – теж пісня, слова – це слова, танець – це танець, а не станцьована пісня, чи проспіваний танець, у які влітаються слова.

Виконавець ролі наймолодшого Аддамса Йориша верткий симпатичний хлопець Дем'ян Шиян, явно не встиг засвоїти всі уроки акторської майстерності, а тому існує на сцені поза правилами: легко, імпульсивно, непередбачувано. Неймовірно колоритними вийшли постаті дядька Гноя у Кирила Басковського та дворецького Хитуна у Ігоря Тихонова, які створили виразні коміксові фігури, не намагаючись відшукати якість психологічне підґрунтя для дивної зовнішності та поведінки своїх героїв. Наразі більшість інших виконавців усе ж таки більше уявили себе татами, мамами, синами і дочками, тобто сімейними людьми, а не шаржованими персонажами коміксами.

За великим рахунком, такий розважливий, а не технічно-розсудливий підхід до ролей міг би зруйнувати будь-яку міцну конструкцію мюзиклу. Але цього не дали зробити, перш за все, жінки – виконавиці ролей мам Оксана Прасолова (Мортиція Аддамс) і Ганна Довбня (Аліса Байнекі). Обидві артистки подають своїх героїнь у розвитку характерів: Мортиція і Аліса наче оновлюються після сімейних стресів і стають ще привабливішими. Кожна з виконавиць відшукала для свого образу тонкі милі деталі, прикметні риси, що вказують на вразливість натур цих охоронниць сімейного вогнища, їхню самодостатність і чарівність. Аби дати глядачеві уявлення про ліричність своєї Мортиції Оксана Прасолова філігранно відпрацювала зовнішній малюнок: гнучкість фігури, величаві широкі жести, хода-лебідонькою. Ганна Довбня зробила акцент на імені Аліса, підкресливши простодушність, наївність та допитливість своєї героїні.

Без перебільшення, чудово зіграні оркестр, колоритні масовка, яка гротесково зображує мертв'яків, перетворюють публіку національної оперети на такий собі фанклуб київської «Сімейки Аддамсів». І переконана, що навіть після перегляду бродвейського варіанту ці фани впевнено казатимуть «А наші кращі!».

Ельвіра Загурська

Всесвітньо знаменитій «Сімейці Аддамсів» цьогооріч виповнюється 83 роки (звичайно, не беручи до уваги ще декілька сотень років потойбічного існування)! Початок її історії поклали комікси американського художника-карикуриста Чарльза Аддамса, які той впродовж п'ятдесяти років публікував в журналі «New Yorker». Ця сім'я встигла знятися в багатьох фільмах, але чи не найбільшої слави зажив її однойменний бродвейський мюзикл, за яким власне і створено виставу в Національній опереті (або НАТО, як любить називати театр його директор-художній керівник Богдан Дмитрович Струтинський).

Режисер-постановник Кестутис Стасис Якштас має досвід роботи над «Сімейкою Аддамсів» у Каунаському державному драматичному театрі. З самого початку роботи над виставою він налаштував всю творчу групу, що вся вона буде суцільною несподіванкою.

Вистава була створена трохи більше, ніж за два місяці, без відпочинку. Постановники зазначають, що вся команда дуже швидко «вхоплювала» усі побажання та виконувала вимоги (до кінця першої репетиції балет затанцював два номери). Складається враження, що всі причетні – і творці, і учасники – потрапили в той славнозвісний стан «поток» і він завирував, піднімаючи, пришвидшуючи усіх в єдиному темпоритмі. Артисти просто кайфують, і це відчувається насамперед по внутрішньому, так би мовити, «дзвону». Балетмейстер-постановник вистави, Дайнюс Бервінгіс, дотепно зауважив, що «головне було – передати вдачу кожного мерця» (<https://www.youtube.com/watch?v=X6IrDhNBbIY>). Вдачу мерців передано повно, всебічно показано неоднозначність їхніх характерів. Саме Аддамси – мертві для живих – живуть правильно, вони щирі та відверті в проявах багатопалітри емоцій. Ці дивні люди виявляються «живішими від усіх живих» в своїй доброті та емпатії, вона є тією силою, яка, «прагнучи зла, насправді творить добро».

Переклад діалогів адаптували під український менталітет, характер та гумор, і від того вистава лише виграла. За зовнішньою епатажністю образів насправду стоїть копітка і часто не зовсім легка робота. Багато для кого вона стала «роботою на подолання», наприклад, виконавець ролі Дворецького Олександр Абрамов звик на сцені співати, а тут майже постійно потрібно мовчати (як він зазначає, вистава смішна, а я ходжу постійно «відморожений»). «На подолання» стала для солістки Національної оперети Ольги Федо-

ренко роль ексцентричної дівчини-підлітка Середи; артистка – героїня таких мюзиклів і оперет, як «Скрипаль на даху» (Хава) Дж. Бока, «В джазі тільки дівчата» Дж. Стайна (Душечка), «Звуки музики» Р. Роджерса (Марія), «Летюча миша» Й. Штрауса (Адель) тощо і в цій виставі їй потрібно було або повернутися в своє минуле, з яким вона на сцені не має справи, або по-акторськи перевтілитись. До слова, Кирило Басковський – виконавець ролі «добряка» і філософа, члена інферальної родини Дядечка Гноя – зазначає, що тут акторська гра повинна бути на такому ж високому рівні, що й спів. «У цій виставі все гармонійно склалося: чудова драматургія на рівні Шекспіра, неймовірна музика і вірші Ендрю Ліппа; грамотна постановка, над якою працював литовський режисер Кестутіс Стасіс Якштас; яскрава сценографія Гінтараса Макаревічуса і хореографія Дайнюса Бервінгіса; хороша робота диригента Оксани Мадараш; цікаві акторські роботи солістів-вокалістів, хору і балету» (https://www.umoloda.kyiv.ua/number/3564/164/143180/?fbclid=IwAR1xVvbbXNVFa-cFhM3xpIEWN0vbXPa7nb3Yfl4ZNJhkzRNeamtFROFq_IU), зазначає він. Тож, незважаючи на те, що вистава «Сімейка Аддамсів», по суті, є медіафраншизою, вистава самоцінна, оригінальна і, перефразовуючи відоме визначення, «прекрасна вистава для сімейного перегляду».

